

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มะม่วงเป็นไม้ผลที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ถูกจัดให้เป็นไม้ผลชั้นแนวหน้าของผลไม้ทั่วไป ทั้งนี้เพราะเป็นผลไม้ที่รู้จักกันดีเป็นที่นิยมรับประทานกันอย่างแพร่หลาย มีทั้งพันธุ์ที่นิยมรับประทานผลสุกได้แก่ พันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง พันธุ์น้ำดอกไม้เบอร์ 4 พันธุ์มหาชน ส่วนพันธุ์ที่นิยมรับประทานผลดิบได้แก่ พันธุ์ฟ้าถ่าน พันธุ์เขียวเสวย พันธุ์ระด เป็นต้น เนื่องจากมีรสชาติดี มีกลิ่นหอมและมีคุณค่าทางอาหารสูง โดยใช้ในการบริโภคและการส่งออกได้หลายอย่าง ได้แก่ มะม่วงสด มะม่วงแช่แข็ง ไอศกรีมมะม่วง น้ำมะม่วง มะม่วงบรรจุกระป๋อง เพื่อการส่งออกซึ่งประเทศไทยสามารถส่งออกและทำรายได้ให้กับประเทศในแต่ละปีไม่น้อย จากการรายงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร แสดงให้เห็นว่าในปี 2556 ปริมาณการส่งออกมะม่วงสดรวม 33,035 ตัน คิดเป็นมูลค่า 853 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2556)

ในปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกมะม่วงในเชิงการค้ากระจายทั่วไป ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก โดยมีพื้นที่ปลูกมะม่วงทั่วประเทศประมาณ 636,761 ไร่ มีผลผลิตรวมประมาณ 6 แสนตัน จังหวัดพิจิตรเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการปลูกมะม่วงค่อนข้างแพร่หลายในหลายอำเภอ โดยมีพื้นที่ปลูกมะม่วงประมาณ 31,323 ไร่ มีผลผลิตประมาณ 1.1 หมื่นตัน อำเภอสามโก้เป็นอำเภอหนึ่งที่มีพื้นที่ปลูกมะม่วงมากที่สุดของจังหวัดพิจิตร โดยมีพื้นที่ปลูกมะม่วงประมาณ 17,620 ไร่ มีผลผลิตประมาณ 7,000 ตัน (กรมส่งเสริมการเกษตร 2556 www.doac.go.th/report_main_2.php.report_type=2 ค้นคืนวันที่ 20 มิถุนายน 2556)

ประกอบกับในพื้นที่อำเภอสามโก้ก็มีเกษตรกรที่ผลิตมะม่วงกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีการปลูกตามกันในพื้นที่จำนวนมาก ทำให้ผลผลิตมะม่วงของเกษตรกรสามารถจำหน่ายเป็นมะม่วงส่งออกได้ในปริมาณที่น้อยมาก ทำให้เกษตรกรเสียโอกาสการเพิ่มมูลค่าผลผลิตของตนเองไปเป็นจำนวนมาก จากสาเหตุคือ ขาดความรู้ ความเข้าใจในการผลิตมะม่วงให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่ผู้ซื้อกำหนด เช่น ขนาดของผล สีผิว มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานส่งออกของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร เพื่อศึกษาข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพทั่วไปของพื้นที่ ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานของการผลิตมะม่วงส่งออก ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานของการผลิตมะม่วงส่งออก การปฏิบัติในการผลิตของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วง ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตมะม่วง ในเขตอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร มีตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์กันและมีปัญหา หรือข้อเสนอแนะของเกษตรกร ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องทำวิจัยเรื่องนี้เพื่อตอบข้อสงสัย ซึ่งหากว่าข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริมการเกษตร การปรับปรุงเทคนิค และวิธีการปฏิบัติให้ถูกต้องและมีรูปแบบการผลิตมะม่วงให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกมะม่วง และเกษตรกรดีที่เหมาะสม จะส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลการผลิตให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ดีกินดีในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพทั่วไปของพื้นที่เกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงในเขตอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร
- 2.2 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับคุณภาพตามมาตรฐานของการผลิตมะม่วง ในเขตอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร
- 2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับคุณภาพตามมาตรฐานของการผลิตมะม่วง ในเขตอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร
- 2.4 เพื่อศึกษาการปฏิบัติในการผลิตของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วง ในเขตอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร
- 2.5 เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ความคิดเห็น และการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกของเกษตรกรที่ได้รับใบรับรอง(GAP)มะม่วง และเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงทั่วไป
- 2.6 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตมะม่วงให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกแก่เกษตรกรในเขตอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานส่งออกของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงในอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร มีการกำหนดตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

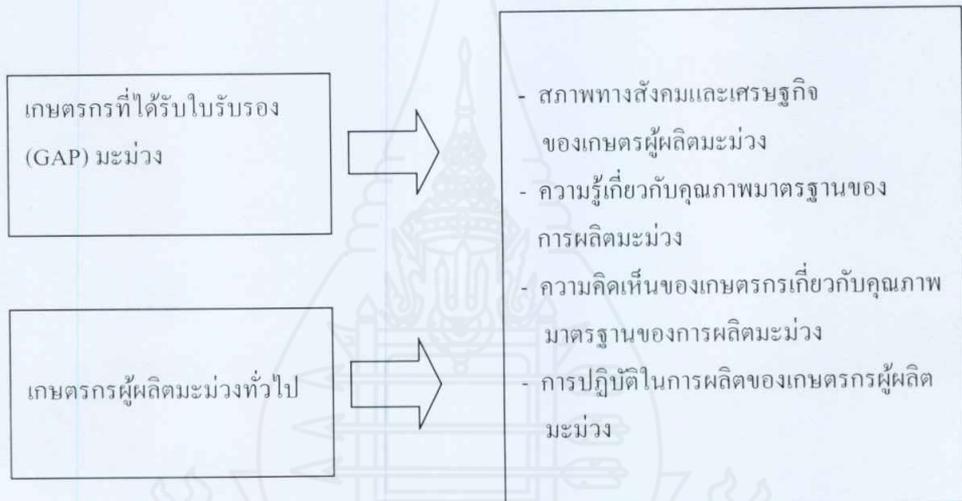
3.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานในครัวเรือน การประกอบอาชีพของครัวเรือน ประสบการณ์ในการผลิตมะม่วง รายได้ภาคการเกษตรของครัวเรือน รายได้นอกภาคการเกษตรของครัวเรือน รายจ่ายภาคการเกษตรของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครองในการผลิตมะม่วง แหล่งข้อมูลการรับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมะม่วง ประสบการณ์การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตมะม่วง การเป็นสมาชิกสถาบันหรือกลุ่มเกษตรกร

3.2 ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกมะม่วงของเกษตรกร ประกอบด้วย การเลือกแหล่งน้ำ/พื้นที่ปลูก การดูแลรักษาและปรับปรุงคุณภาพผลผลิต การป้องกันและกำจัดโรคแมลงศัตรูพืช การเก็บรักษาผลผลิตและการบรรจุ การปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

3.3 ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกมะม่วงของเกษตรกร ประกอบด้วย การผลิตมะม่วงคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกทำให้ผลผลิตมะม่วงมีคุณภาพมากขึ้น การใช้สารเคมีหรือการปฏิบัติงานในการผลิตมะม่วงต้องมีการจดบันทึกทุกครั้ง การผลิตมะม่วงคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกจะช่วยให้ความปลอดภัยต่อตัวท่านและผู้บริโภคมากกว่าการผลิตมะม่วงแบบปกติ ควรฝึกอบรมเกษตรกรให้รู้จักกับคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกมะม่วงอย่างถูกต้อง การผลิตมะม่วงคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออก จะช่วยให้มีตลาดรองรับผลผลิตมะม่วงที่แน่นอน การบรรจุผลผลิตมะม่วงในกล่องบรรจุ สามารถเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้บริโภค โดยป้องกันการปนเปื้อนที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคได้ การผลิตมะม่วงคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ควรยกเลิกการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ในการปฏิบัติงานในแปลงของเกษตรกรเพื่อลดความยุ่งยาก ควรยกเลิกมาตรฐานลักษณะรูปทรง สี และสามารถมีตำหนิที่ผลผลิตได้บ้าง ซึ่งอาจเกิดจากการเสียดสี หรือรับแดดจัดโดยไม่มีผลต่อรูปปลั๊กชนั้ทั่วไปของผล ควรอนุญาตให้มีการใช้สารเมทามิโดฟอส สารพาราไรออนเมทิล และสารเอ็นโดซัลแฟน มาใช้ฉีดพ่นเพื่อป้องกันศัตรูพืชของมะม่วง อุณหภูมิและพาหนะในการขนย้ายผลผลิตมะม่วงต้องสะอาด ปราศจากการปนเปื้อนเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค การผลิตมะม่วงคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออก จะสามารถทำให้ประเทศคู่ค้ามั่นใจในมาตรฐานการผลิตมะม่วงจากประเทศไทย การนำผลผลิตมะม่วงของเกษตรกรไปตรวจวิเคราะห์หาสารเคมีตกค้าง

จำเป็นที่ต้องแจ้งผลการตรวจวิเคราะห์ห้กลับมามีเกษตรกรทราบทุกครั้ง เกษตรกรที่ไม่ได้ใบรับรองแปลง (GAP) มะม่วง จะสามารถผลิตมะม่วงที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกมะม่วงได้

3.4 การปฏิบัติในการผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพส่งออกของเกษตรกร ประกอบด้วย การปฏิบัติตามข้อกำหนดในด้านแหล่งน้ำ ด้านพื้นที่ปลูก ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการเก็บเกี่ยว ด้านการเก็บเกี่ยวและปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวด้านการพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา ด้านสุขลักษณะ ด้านการบันทึกข้อมูลและตรวจสอบ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย คือ เกษตรกรที่ได้รับใบรับรองแปลง (GAP) มะม่วง และเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงทั่วไป มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในประเด็นต่อไปนี้ สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็น และการปฏิบัติในการผลิตมะม่วงของเกษตรกร การจัดการการผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานส่งออกของเกษตรกร

5. ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงในเขตอำเภอสากเหล็ก จังหวัด พิจิตร โดยทำการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วง จำนวน 2 กลุ่ม คือกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับใบรับรองแปลงเกษตรดีที่เหมาะสม(GAP)มะม่วง จำนวน 111 ราย และกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงทั่วไป จำนวน 111 ราย จากเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงในเขตอำเภอสากเหล็ก จังหวัด พิจิตรทั้งหมด

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 เกษตรกร หมายถึง ผู้ผลิตมะม่วงที่ได้รับใบรับรองแปลงเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) มะม่วง และผู้ผลิตมะม่วงทั่วไปในเขตอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร

6.2 ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของการผลิตมะม่วง หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงในระบบการผลิตที่มีลักษณะผลผลิตที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาด ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด กระบวนการผลิตปลอดภัยต่อเกษตรกร ผลผลิตปลอดภัยต่อผู้บริโภค ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดคุ้มค่ากับการลงทุน

6.3 การใช้วัสดุอันตรายทางการเกษตร หมายถึง สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่ใช้ในการปฏิบัติการผลิต ตามคำแนะนำในฉลากที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้อง ซึ่งต้องป้องกันไม่ให้ปนเปื้อนสู่ผลผลิต

6.4 การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว หมายถึง การปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมแปลงปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว มีผลผลิตสูง และมีคุณภาพมาตรฐานหรือตามข้อกำหนด

6.5 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติการหลังการเก็บเกี่ยว หมายถึง วิธีการเก็บเกี่ยวต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิต หรือเกิดการปนเปื้อน

6.6 การพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงเพาะปลูก และการเก็บรักษา หมายถึง การจัดการด้านสุขลักษณะของสถานที่และวิธีการขนย้ายผลผลิต การเก็บรักษาผลผลิตให้สะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ

6.7 สุขลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลให้เพียงพอ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนสู่แหล่งเพาะปลูกและปัจจัยการผลิต

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ผลการวิจัยที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริมการเกษตร การปรับปรุงเทคนิค และวิธีการปฏิบัติให้ถูกต้อง และมีรูปแบบการผลิตมะม่วงให้ให้ได้ตามคุณภาพ และมาตรฐานส่งออกมะม่วง

7.2 ผลการวิจัยที่ได้สามารถทราบถึงความรู้ ความคิดเห็น และการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับคุณภาพตามมาตรฐานส่งออกมะม่วงของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วง และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปฏิบัติงานต่อไป

7.3 ทราบถึงความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานส่งออกของเกษตรกร

